



**81. Latvijas Universitātes  
starptautiskā zinātniskā  
konference 2023**

## **Sabiedrības veselība kā reģionu labbūtības un ilgtspējas priekšnoteikums**

**Anda Kīvīte-Urtāne**

Rīgas Stradiņa universitāte

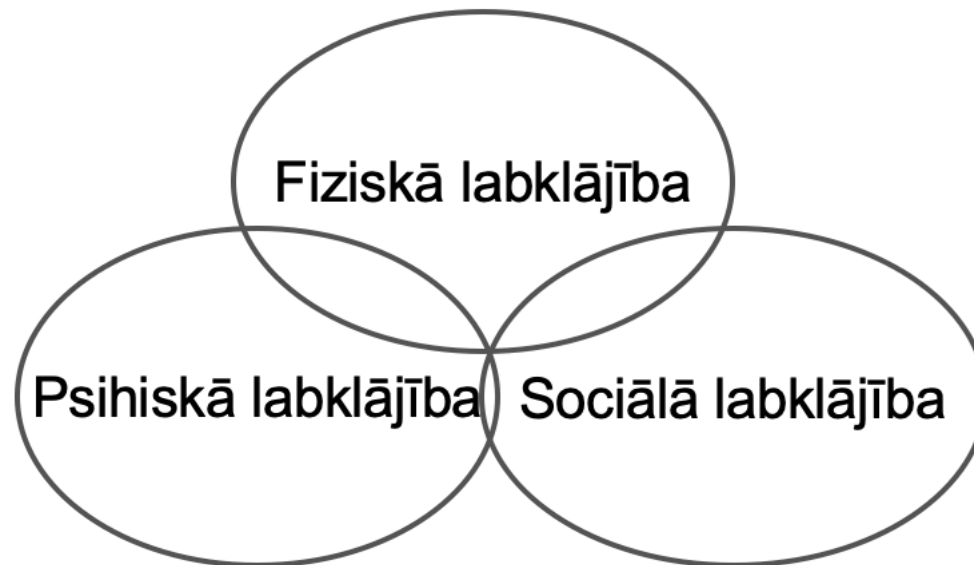
Sabiedrības veselības institūta direktore

Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedras asoc.prof.

# Kas ir veselība?

Pilnīgas **fiziskās**, **psihiskās** un **sociālās labklājības stāvoklis**, nevis tikai slimības vai nespējas neesamība.

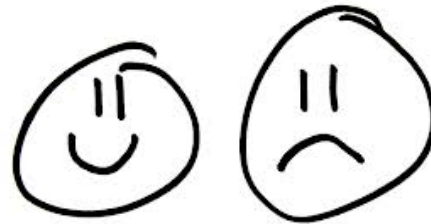
*(PVO, 1948)*



# Kā veselību var izmērīt?

✓ *Kategorisks lielums*

*Ir vesels*  $\neq$  *Nav vesels*



✓ *Nepārtraukts lielums*



# Kā veselību var izmērīt?

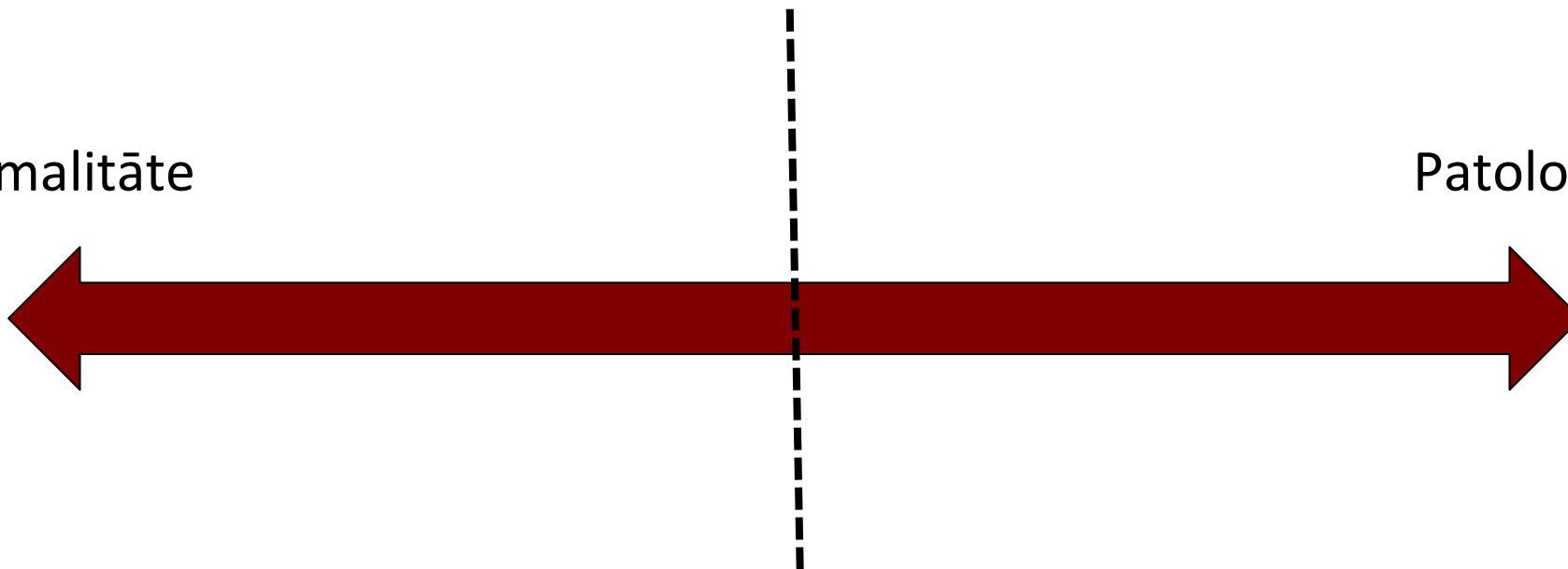
- Veselība kā slimību neesamība
- Veselība kā optimāla funkcionēšana
- Veselība kā dzīves kvalitātes sastāvdaļa



# Norma?

Normalitāte

Patoloģija



# Kā veselību var izmērīt?

- **Slimība** (*angl. – disease*) – diagnosticējami patoloģiski orgānu vai funkciju traucējumi
- **Kaite** (*angl. – illness*) – indivīda subjektīvie veselības traucējumi
- **Vaina** (*angl. – sickness*) – sociāli un kulturāli pieņērumi par noteiktiem veselības stāvokļiem/slimībām, kas savukārt ietekmē indivīda rīcību attiecībā uz savu veselības problēmu

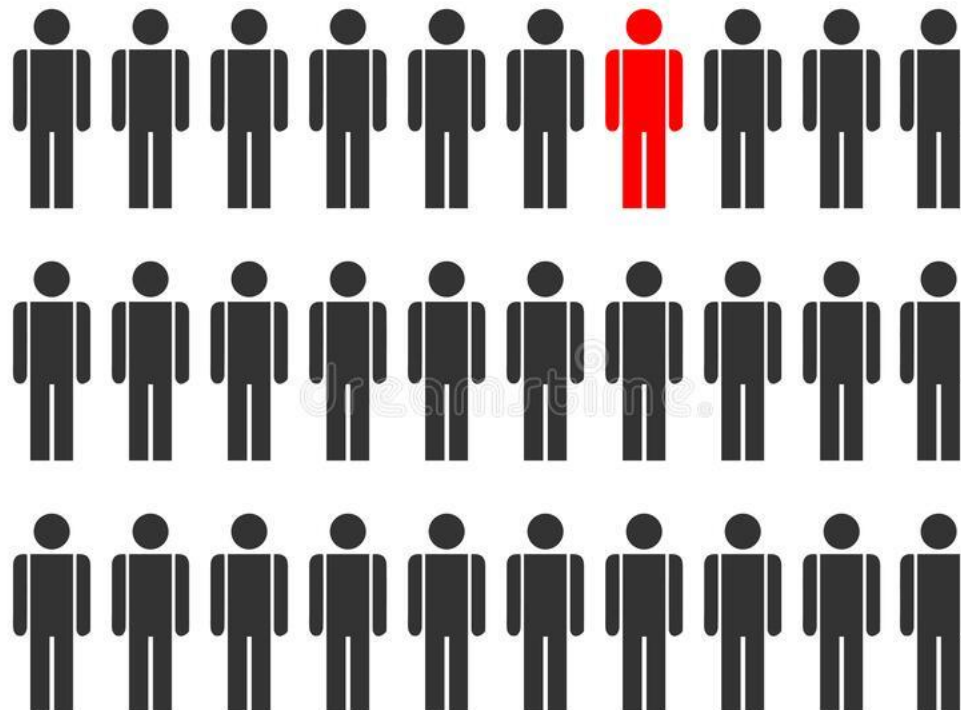
(Susser MW. Causal thinking in the health sciences. New York: Oxford University Press, 1973)



# Veselības izvērtēšanas līmeņi

✓ *Individuālais līmenis*

✓ *Populāciju līmenis*



# Aptauja: Vairāk nekā puse iedzīvotāju uzskata, ka par viņu nodrošinājumu vecumdienās jā rūpējas valstij



LETA

2017. gada 30. aprīlis 12:04



81. Latvijas Universitātes  
starptautiskā zinātniskā  
konference 2023





## Prioritāte "Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki"

### PRIORITĀTES MĒRĶIS

[50] **Veseli un aktīvi cilvēki Latvijā kopā veido iekļaujošu sabiedrību, kurā dzimst vairāk bērnu, ir vairāk laimīgu ģimeņu, atbildīgu un par nākotni drošu bērnu vecāku.**

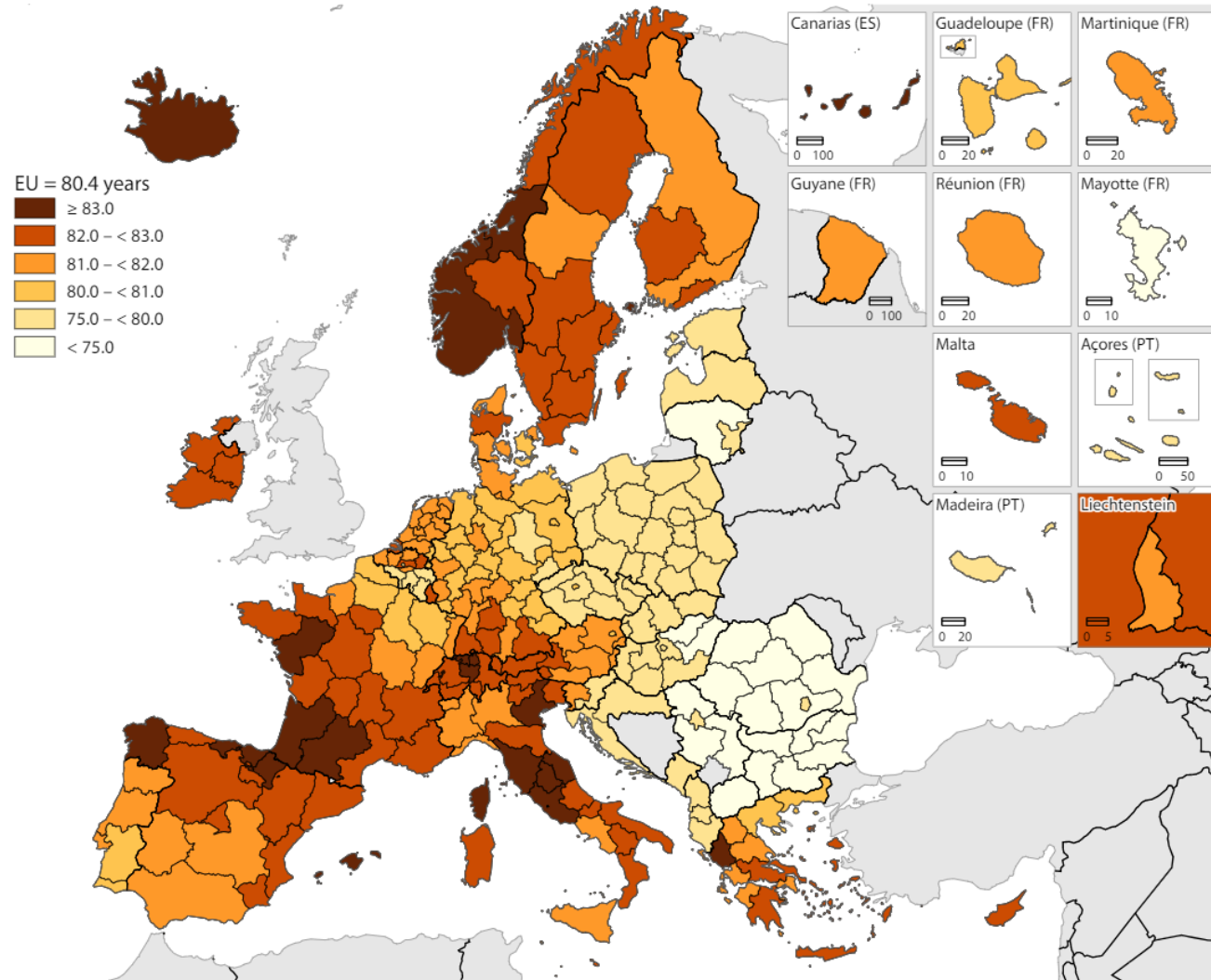
Iedzīvotāji iegulda savas veselības veicināšanā un slimību profilaksē ar veselīgu uzturu un aktīvu dzīvesveidu, atbildīgi sabalansējot darba un brīvo laiku, apzinīgi rūpējoties gan par sevi, gan saviem tuvākajiem. Sabiedrība kopumā ir noraidoša pret kaitīgiem ieradumiem.

Kvalificēti, motivēti un atbilstoši atalgoti **speciālisti** spēj laikus sniegt rekomendācijas veselīga dzīvesveida ievērošanai ikdienā, nodrošināt mūsdienīgu slimību profilaksi, diagnostiku, ārstēšanu, rehabilitāciju un pacienta aprūpi.



# Life expectancy at birth, 2020

(years, by NUTS 2 regions)



Croatia: some regional 2020 data unavailable. Due to a change in the NUTS regulation, data for these regions will become available at a later stage.  
Regional data are presented at NUTS 2 level. Estonia, Cyprus, Latvia, Luxembourg and Malta are single regions at this level of detail.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat  
Cartography: Eurostat – IMAGE, 04/2022

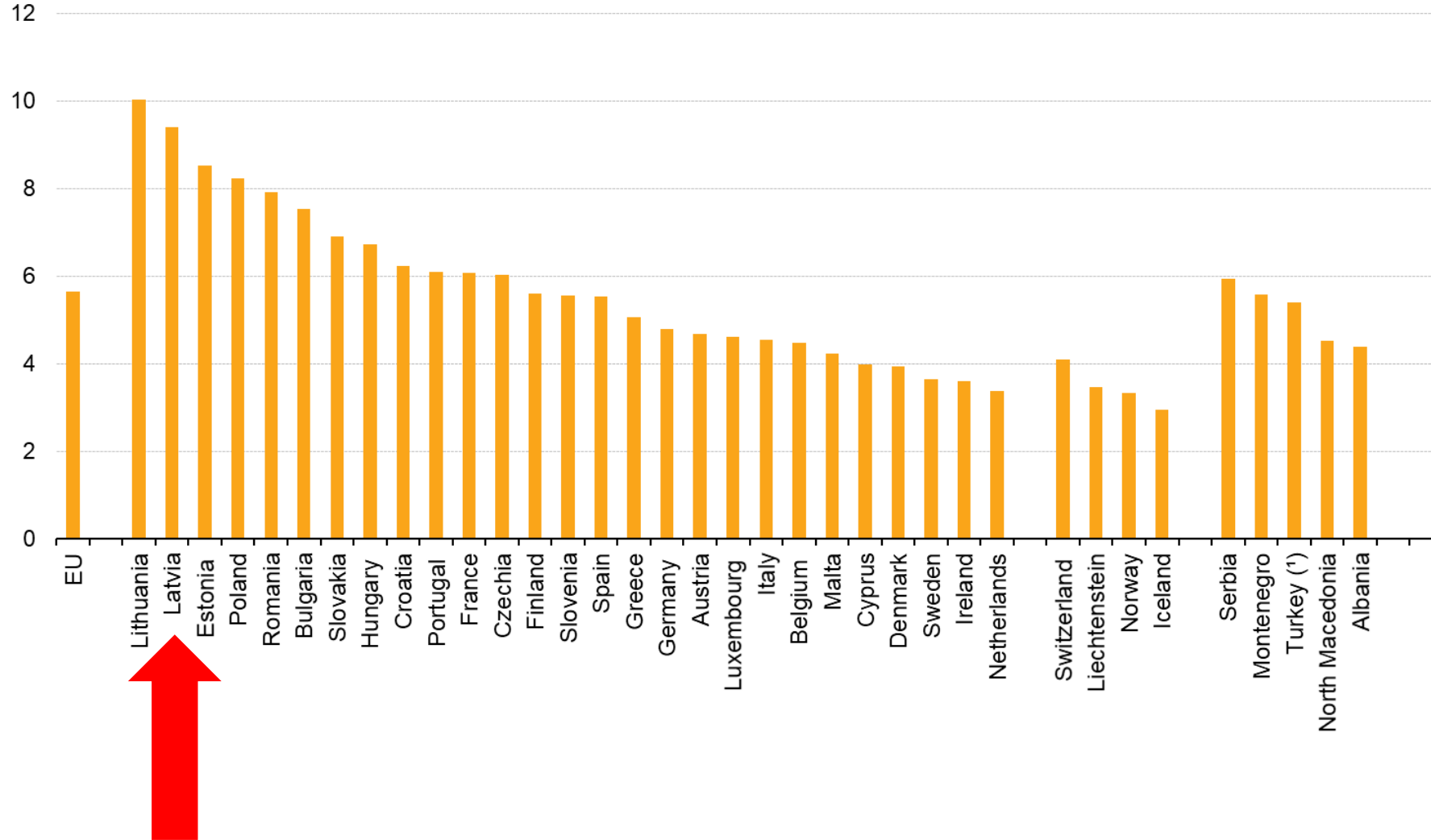
[ec.europa.eu/eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat)



81. Latvijas Universitātes  
starptautiskā zinātniskā  
konference 2023

# Life expectancy at birth, gender gap, 2020

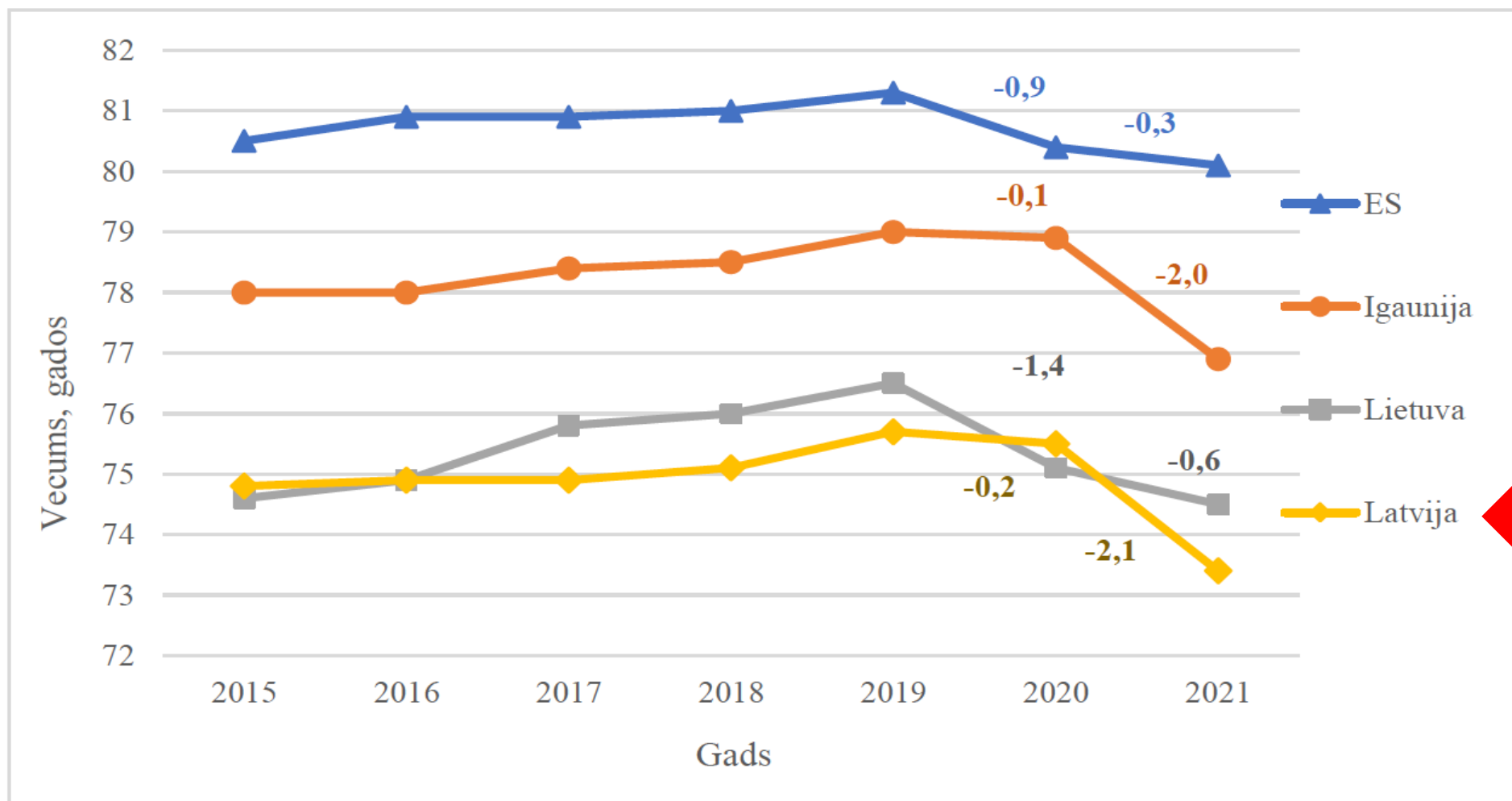
(years, female life expectancy - male life expectancy)



(¹) 2019 instead of 2020

Source: Eurostat (online data code: demo\_mlexpec)

2. attēls. Jaundzimušo paredzamā mūža ilguma izmaiņas gados  
(Eurostat dati)

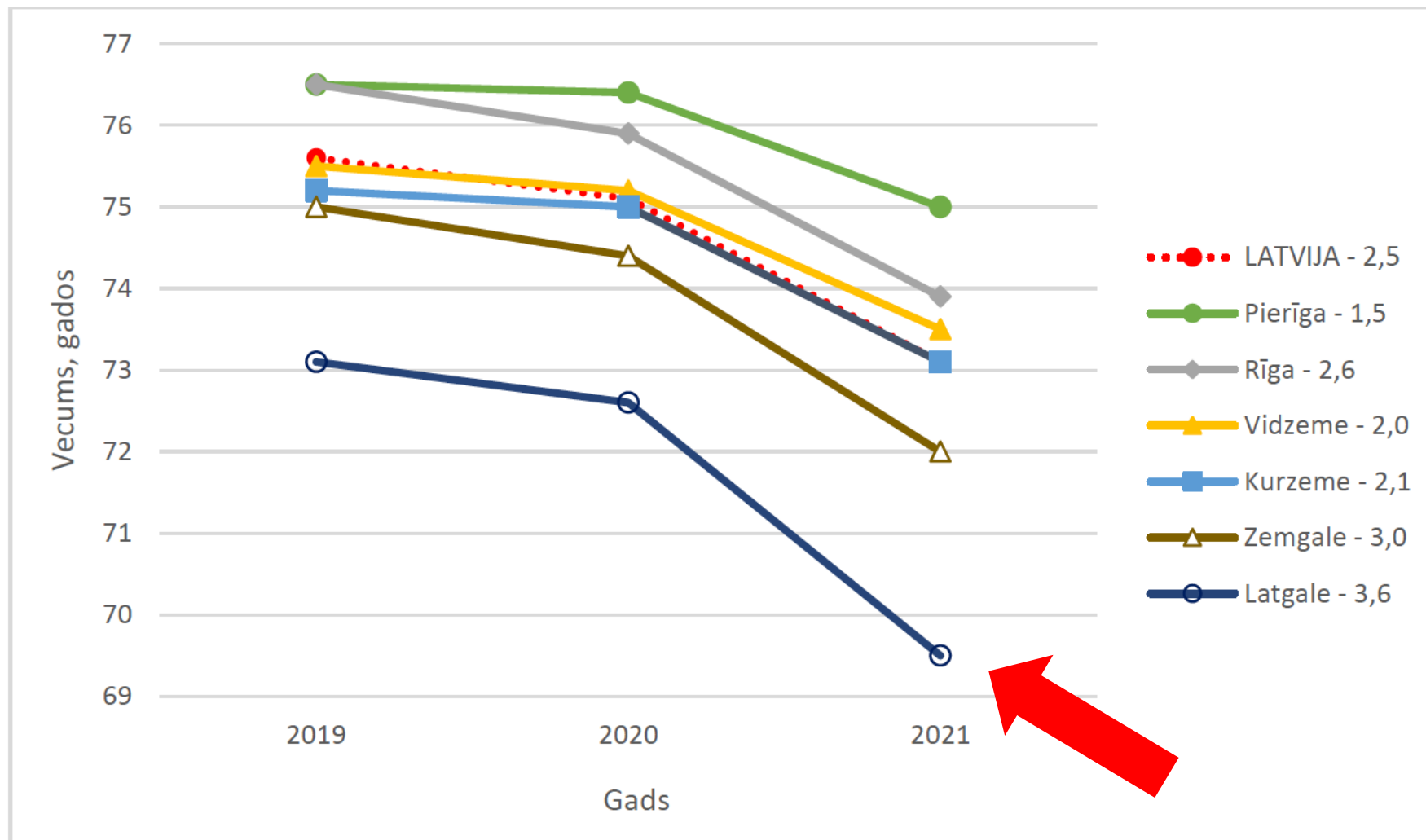


Avots: SPKC



### 3. attēls Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums reģionos 2019.-2021.gadā, gadi

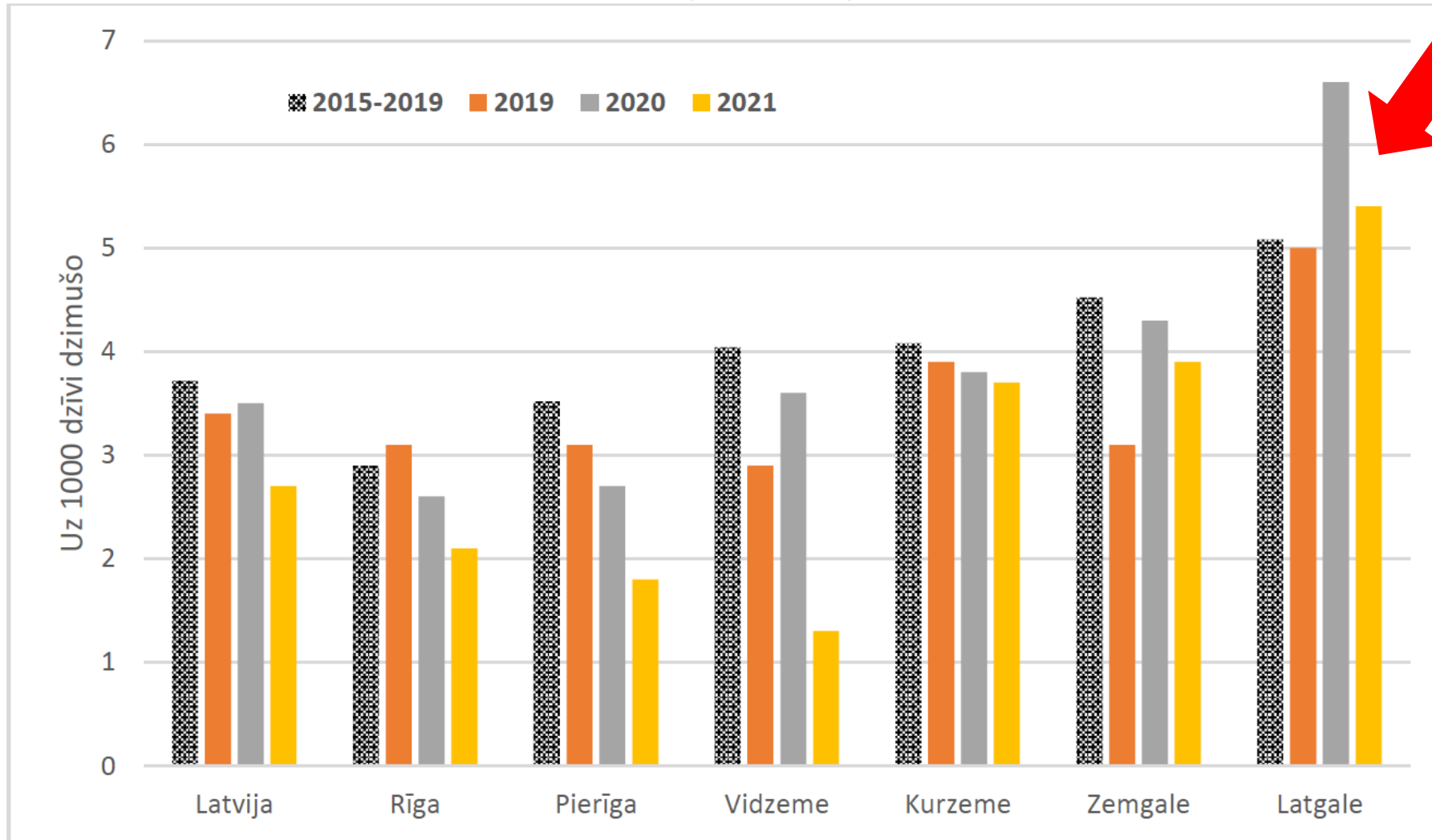
(CSP dati)



Avots: SPKC



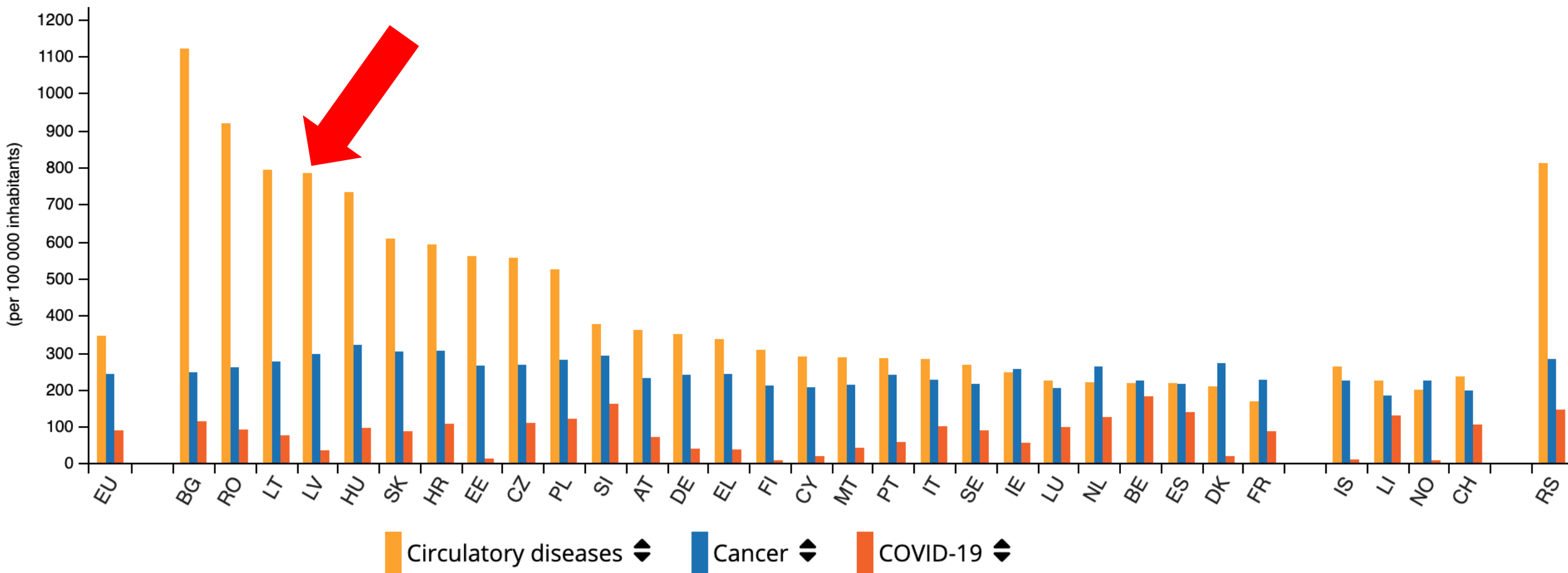
11. attēls. Zīdaiņu mirstība statistiskajos reģionos, uz 1000 dzīvi dzimušo  
(SPKC dati)



Avots: SPKC



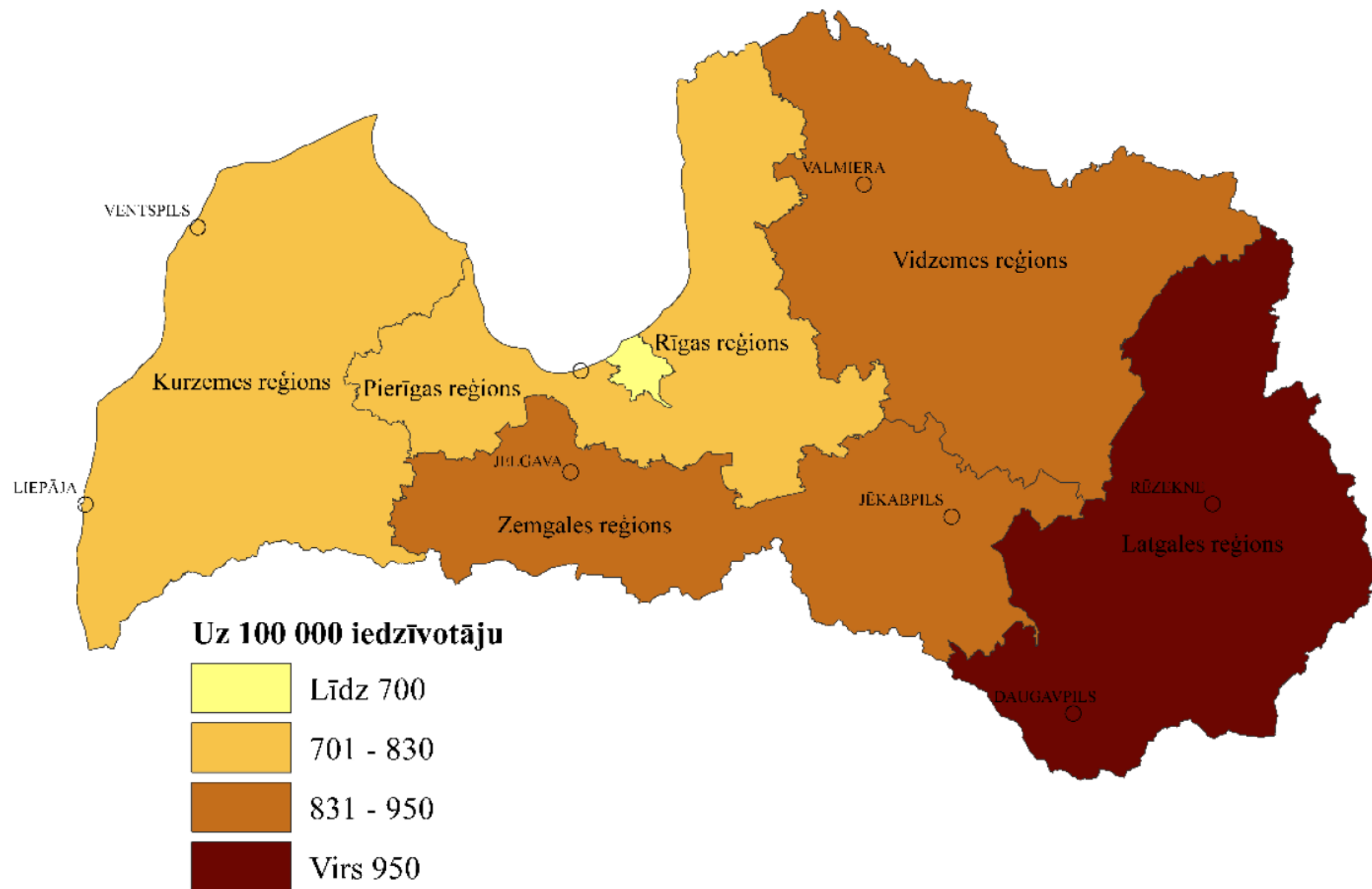
# Death from circulatory diseases, cancer and COVID-19 by country - standardised death rate 2020



Note: See section 'Classification of the causes of death'

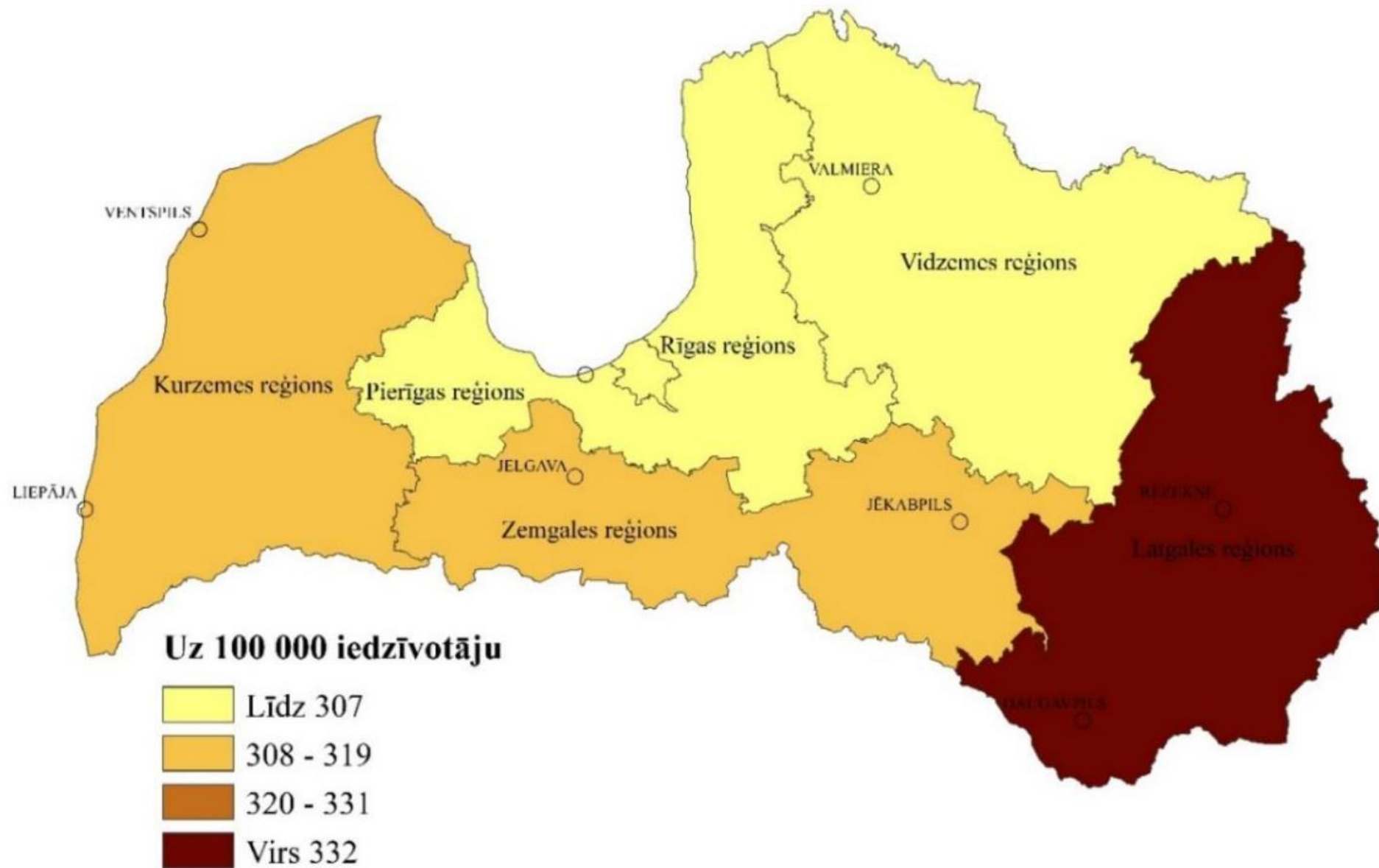
Source: Eurostat (online data code: hlth\_cd\_asdr2)

## 12.att. Standartizētā mirstība reģionos no SAS 2019. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju





**15.att. Standartizētā mirstība reģionos no ļaundabīgajiem audzējiem 2019. gadā,  
uz 100 000 iedzīvotāju**



21.att. Standartizētā mirstība reģionos no ārējiem cēloņiem 2019. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

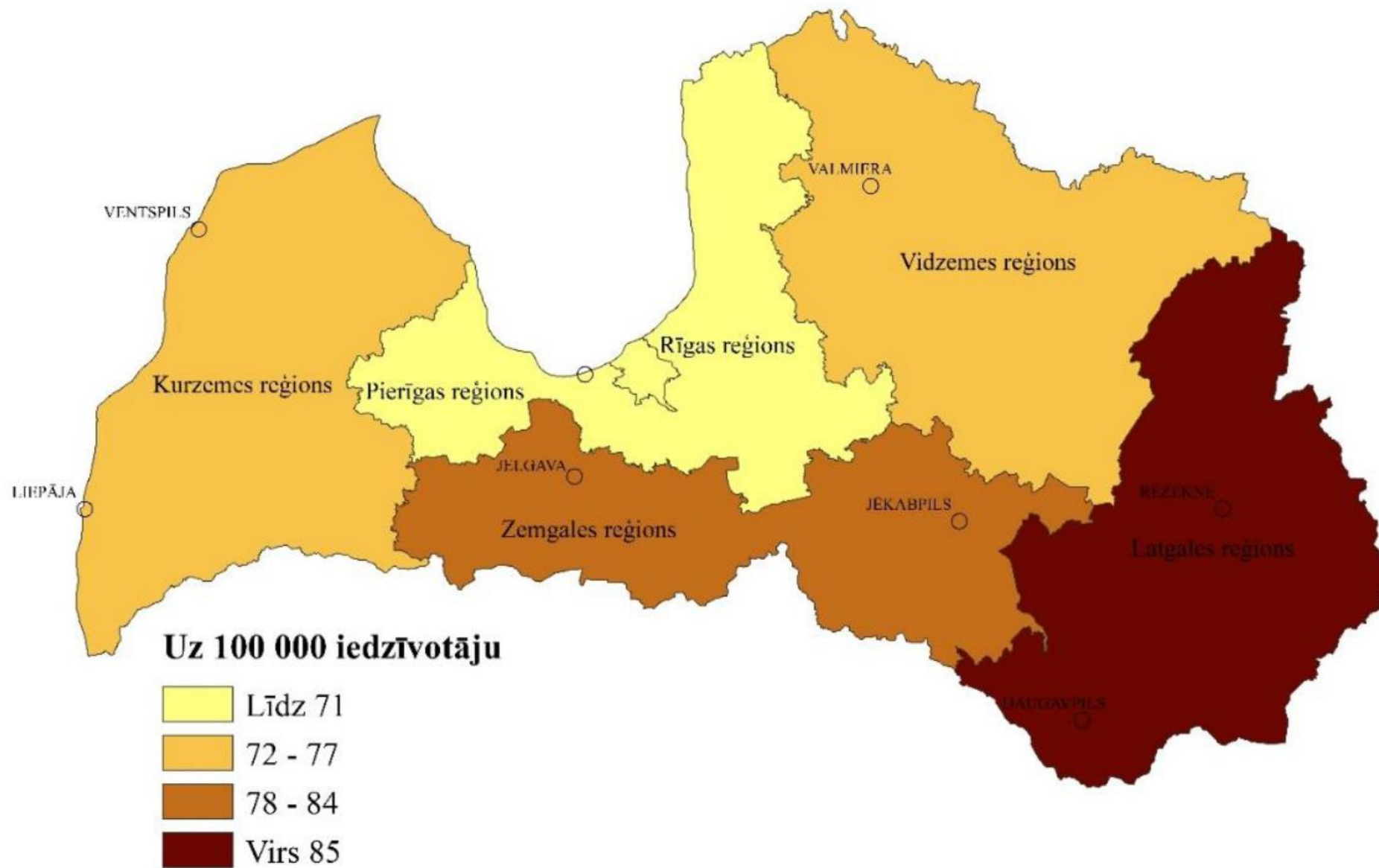
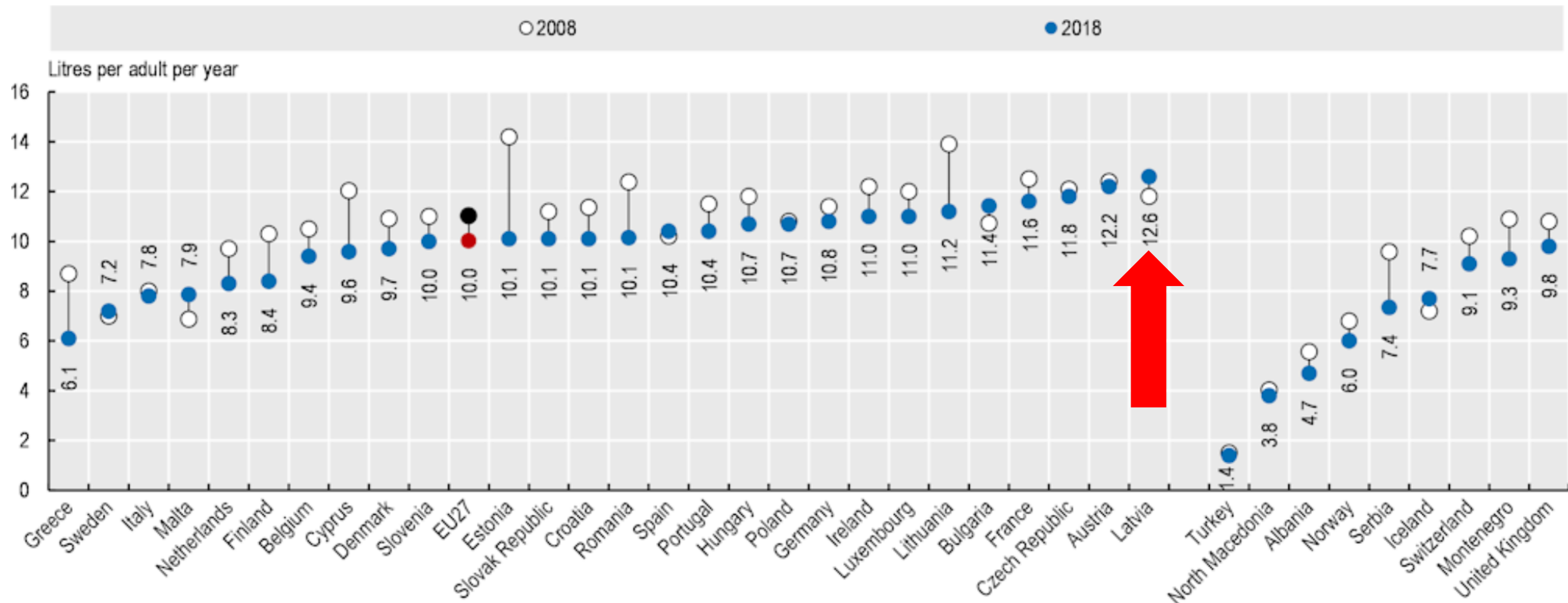


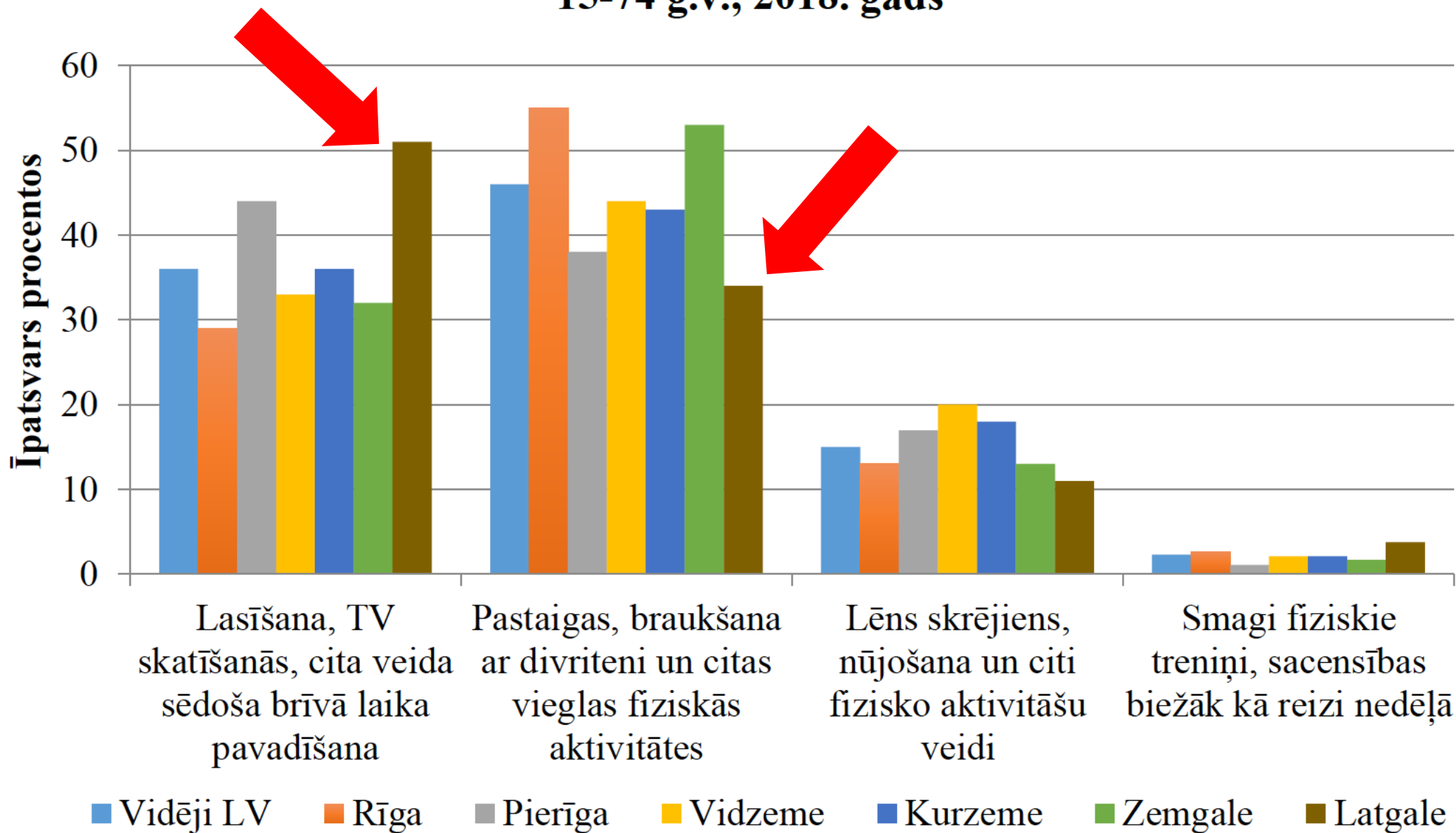
Figure 4.7. Overall alcohol consumption among adults, 2008 and 2018 (or nearest years)



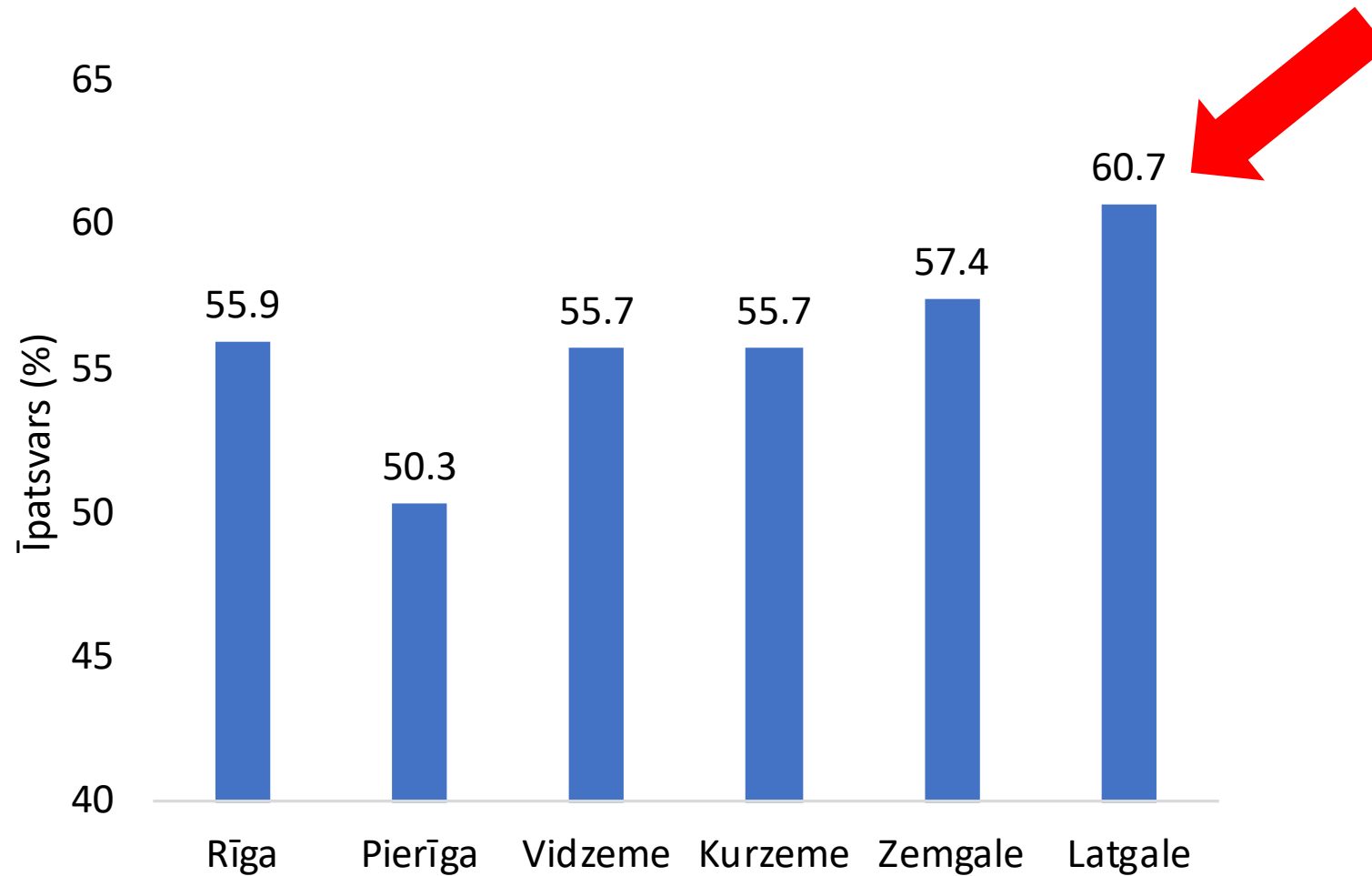
Note: The EU average is unweighted.

Source: OECD Health Statistics 2020, WHO Global Information System on Alcohol and Health for Belgium, Germany, Greece, Italy, Latvia, Portugal and non-OECD countries.

35. att. Brīvā laika pavadīšanas veidi, īpatsvars procentos no aptaujātajiem, 15-74 g.v., 2018. gads



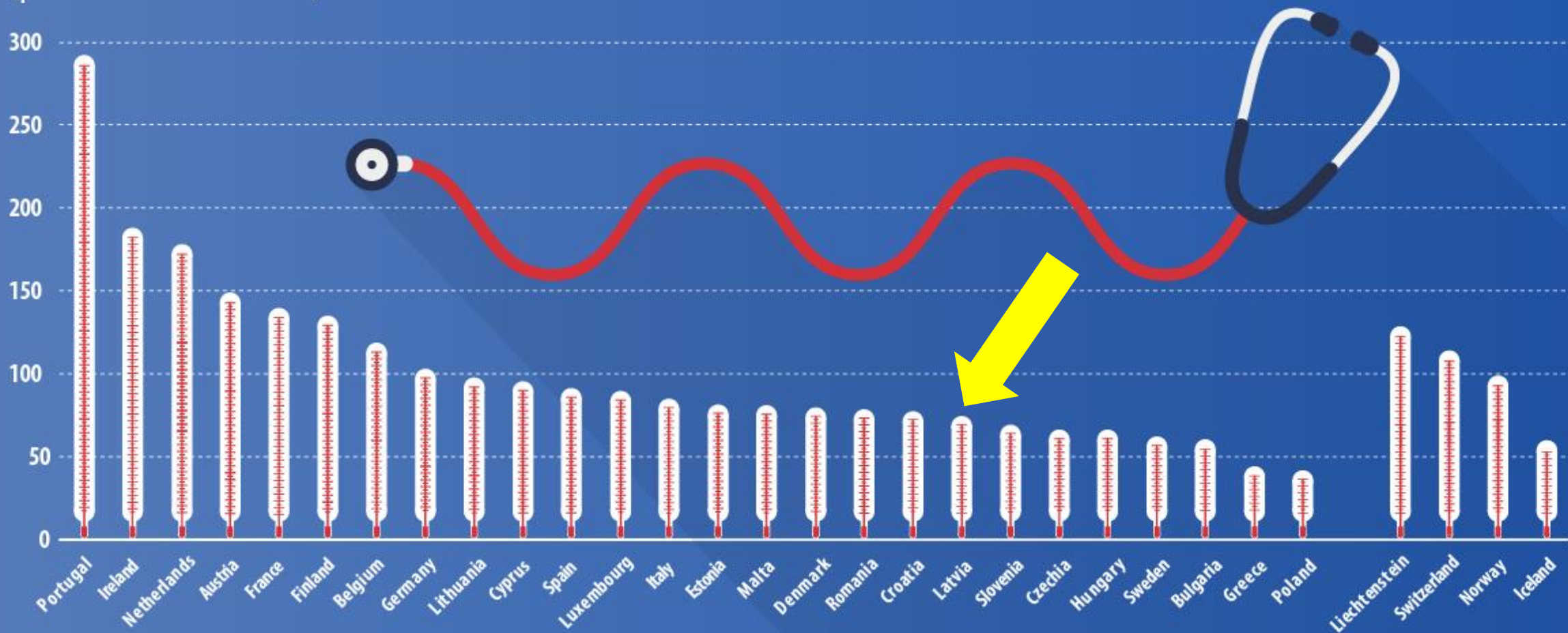
## Pieaugušo (15-64 g.v.) īpatsvars ar lieko ķermeņa masu vai aptaukošanos (KMI virs 25) (%)





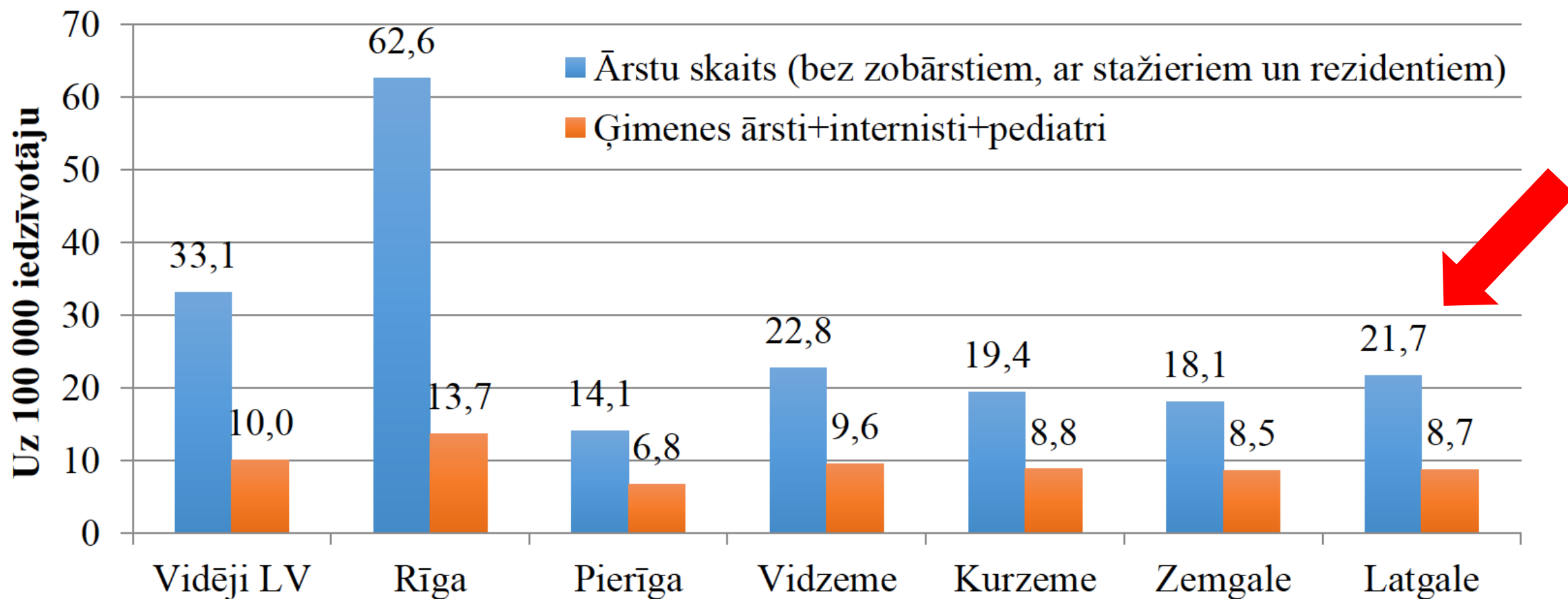
# Number of generalist medical practitioners in 2020

(per 100 000 inhabitants)

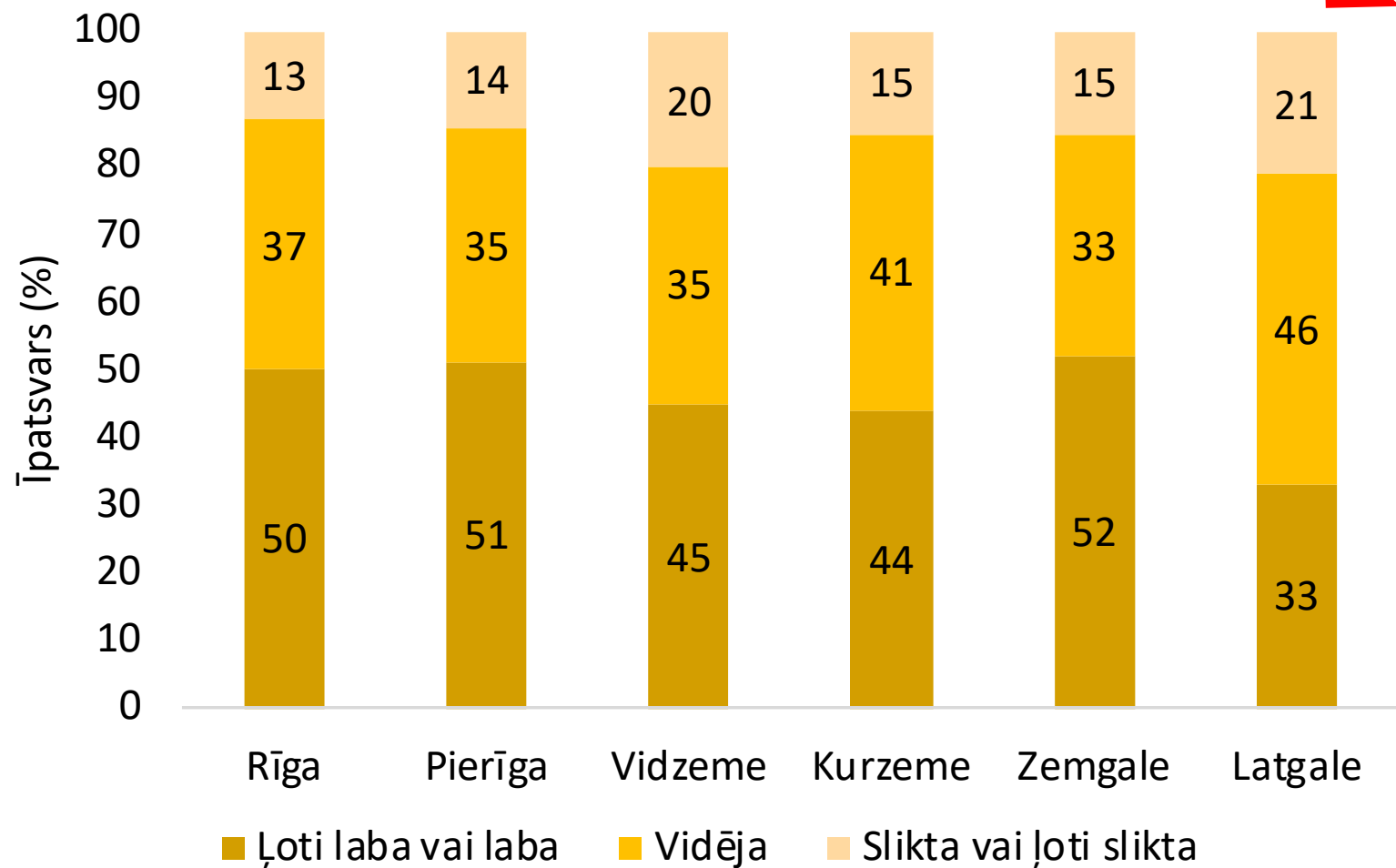


Greece and Portugal: Generalist medical practitioners licensed to practice. Slovakia: data not available. Cyprus, Denmark, Greece, Sweden, Iceland: data refer to 2019 instead of 2020. Finland: data refer to 2018 instead of 2020. Luxembourg and Poland: data refer to 2017 instead of 2020.

33. att. Ārstu relatīvais skaits 2019. gadā reģionos, uz 10 000 iedzīvotāju



# Veselības pašvērtējums





# Kas ir sabiedrības veselība (*public health*)?

- Tā ir viens no **organizētiem pasākumiem**, ko **sabiedrība īsteno**, lai **aizsargātu, veicinātu un atjaunotu** cilvēka veselību.

*(J. M. Last, 1995)*

- Tā ir zinātne par slimību novēršanu, mūža ilguma pagarināšanu un veselības veicināšanu ar organizētu sabiedrības pasākumu palīdzību.

*(Public Health in England, 1988)*

- Tā ir zinātne par slimību novēršanu, mūža ilguma pagarināšanu, garīgās un fiziskās veselības un produktivitātes veicināšanu ar organizētu pasākumu palīdzību kopienās.

*(Terminology for the European Health Policy Conference, 1994)*



# Medicīnas un sabiedrības veselības nozares = atšķirība?

- Piemērs: ārsta rīcība un sabiedrības veselības speciālista rīcība lidmašīnas avārijas gadījumā, kad tā iekritusi jūrā (abi speciālisti ir šīs lidmašīnas pasažieri)...?



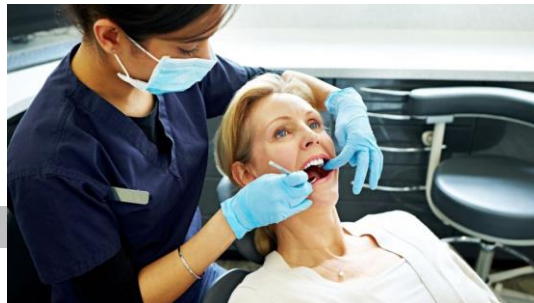
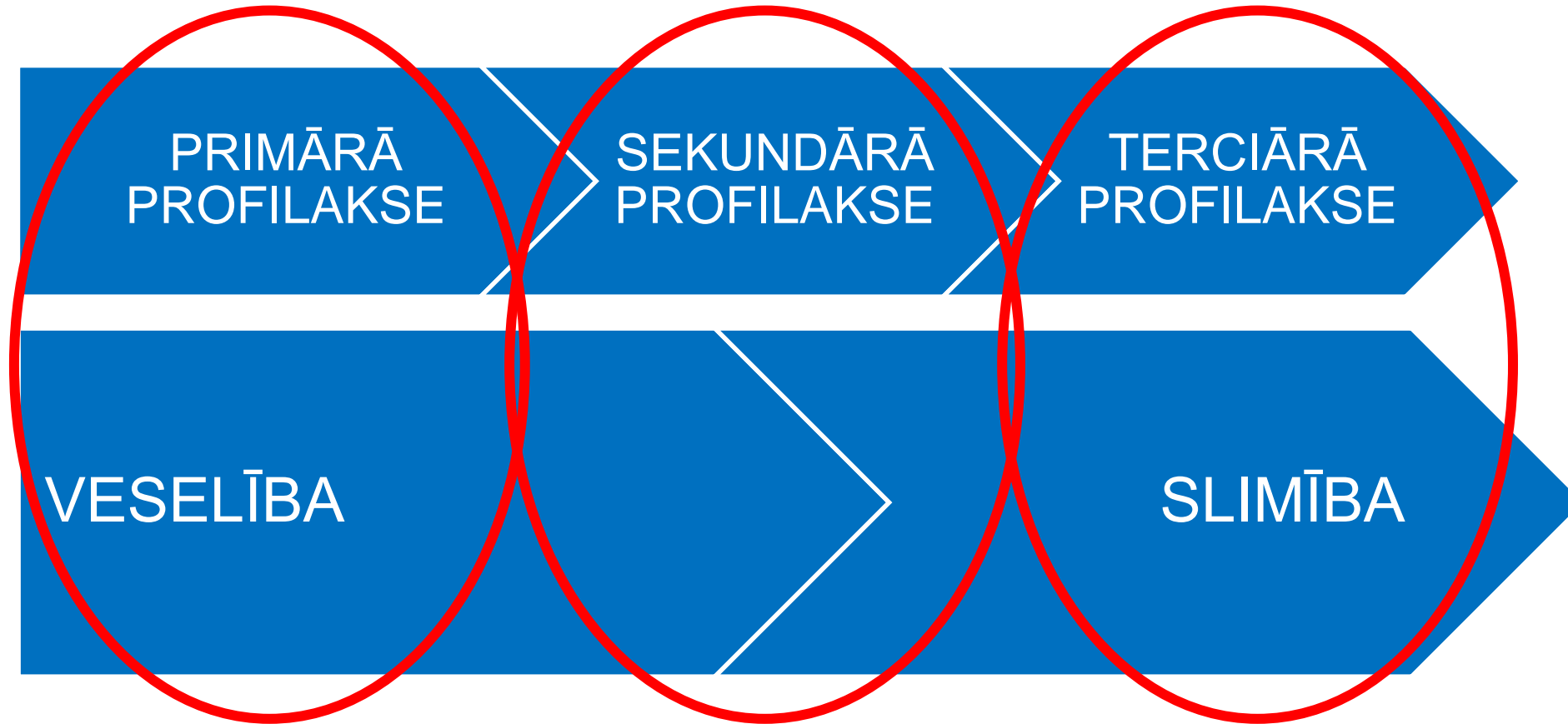
# Veselību ietekmējošo faktoru pamatgrupas

- Bioloģiskie faktori;
- Vides faktori;
- Dzīvesveida faktori;
- Veselības aprūpes faktori;

*Dž. Devers, F. Šampanis.M. Lelondes populācijas veselības stāvokļa ziņojums, Kanādā. 1974.g.*



# Profilakses līmeņi



# Veselību visas politikās!

Slimību profilakses un kontroles centrs

Par mums ▾ Aktualitātes ▾ Iedzīvotājiem ▾ Profesionāļiem ▾

Meklēt

Sākums > Profesionāļiem > Veselīgo pašvaldību tīkls Latvijā

**Covid-19**

Ukrainas iedzīvotāju vakcinācijai patvēruma uzturēšanās laikā

Infekcijas slimību apraksti

## Veselīgo pašvaldību tīkls Latvijā

Publicēts: 13.04.2020.  
Atjaunināts: 06.02.2023

Slimību profilakses un kontroles centrs

Par mums ▾ Aktualitātes ▾ Iedzīvotājiem ▾ Profesionāļiem ▾

Sākums > Profesionāļiem > Veselību veicinošo skolu tīkls

**Covid-19**

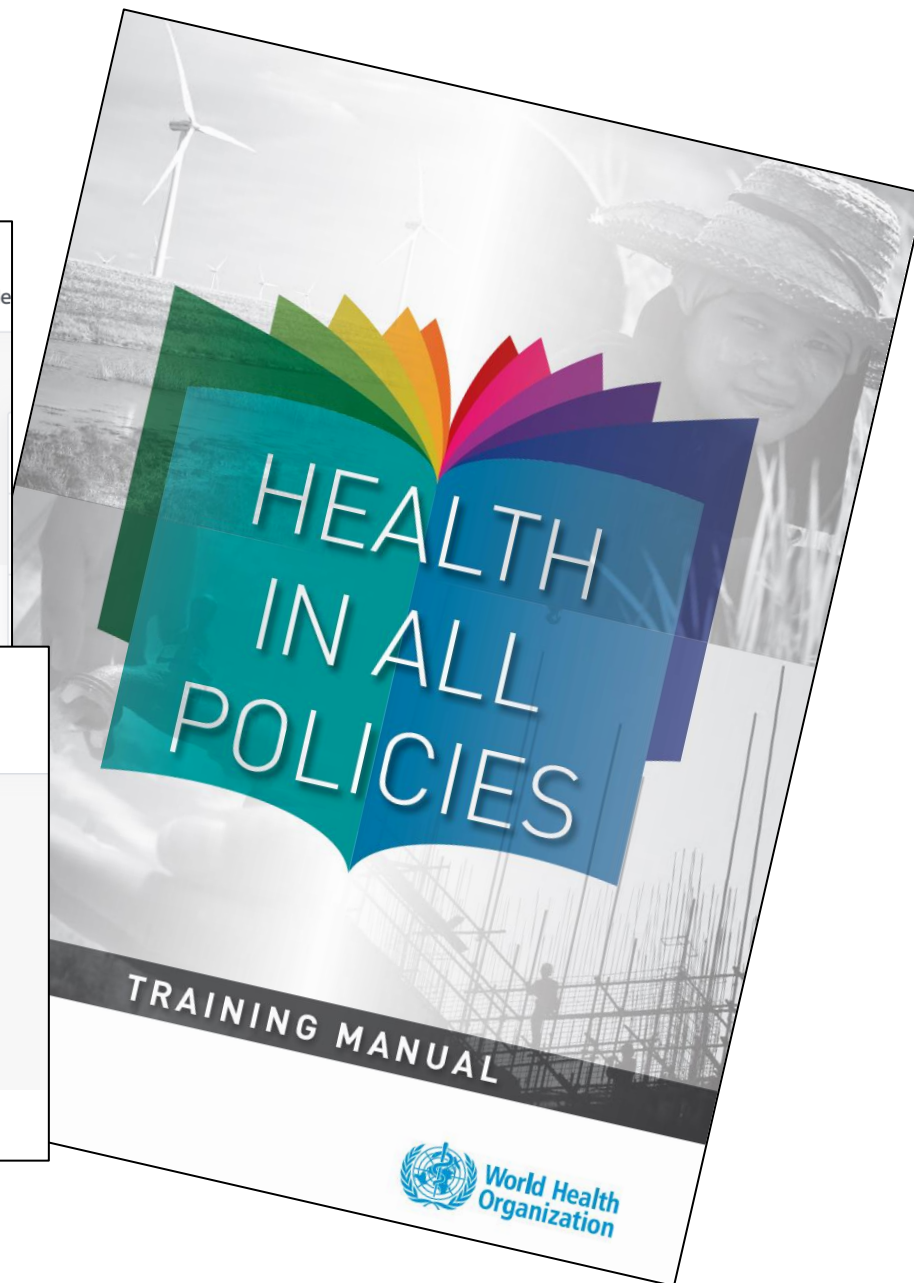
Ukrainas iedzīvotāju vakcinācijai patvēruma uzturēšanās laikā

Infekcijas slimību apraksti un vakcinācija

## Veselību veicinošo skolu tīkls

▶ Atskaņot tekstu

Publicēts: 13.04.2020.





**Paldies par uzmanību!**



**81. Latvijas Universitātes  
starptautiskā zinātniskā  
konference 2023**